

Babybillen beter af met zinkoxidevaselinecrème FNA

Meer is niet altijd beter

Linda de Graaf, redacteur

Zinkzalf is het aangewezen middel voor de behandeling van luiersuitslag, maar kan hulpstoffen bevatten die huidreacties opwekken. Vooral conserveringsmiddelen en geurstoffen kunnen en móeten vermeden worden. De apotheker doet er goed aan een zalf te adviseren met zo min mogelijk bestanddelen.

Luiersuitslag of luierdermatitis bij baby's wordt veroorzaakt door meerdere factoren. Een van de belangrijkste oorzaken is aanhoudend contact met urine en ontlasting. Secundaire infectie met *Candida albicans* kan gemakkelijk optreden en de klachten behoorlijk doen verslechteren. Preventie van luierdermatitis is dus het eerste doel. Wanneer ondanks voorzorgsmaatregelen toch klachten optreden, is behandeling nodig.

Het Nederlandse Huisartsen Genootschap (NHG) adviseert voor de behandeling van luierdermatitis een zalf te gebruiken op basis van zinkoxide. Door de babybillen bij een geïrriteerde huid in te smeren, wordt een zalfbarrière gevormd. Deze barrière werkt zowel preventief als therapeutisch. Zinkoxide werkt indrogend en beschermt de huid tegen irriterende stoffen uit de urine. Zalven met zinkoxide hebben een dekkende, verkoelende, indrogende en zwak adstringerende werking.

De patiëntenfolder van de NHG noemt als mogelijke dermatologische preparaten zinkoxidesmeersel, zinkzalf en ZOK-zalf. Deze preparaten zijn alledrie beschreven in het Formularium der Nederlandse Apothekers. Bij de drogisterij en de apotheek is ook zinkzalf verkrijgbaar van diverse andere, commerciële verstrekkers, bijvoorbeeld Zwitsal-zinkzalf en Sudocrem. Verschillende drogisten voeren een zinkzalf in hun eigen productenlijn. In de praktijk blijkt men voor jonge kinderen eerder geneigd aan commerciële producten de voorkeur te geven boven apotheekbereidingen [Arends B. Vereniging voor mensen met constitutioneel eczeem, persoonlijke mededeling]. Deze commerciële zalven en crèmes bevatten meer ingrediënten dan de preparaten die volgens het FNA worden bereid. Het aantal stoffen dat in de zalven en crèmes wordt verwerkt, kan oplopen tot twintig.

Wetgeving

Volgens allergologe Heike Röckmann van het Universitair Medisch Centrum Utrecht zou een huidbeschermend product idealiter klinisch getoetst moeten zijn op effectiviteit en veiligheid en zo min mogelijk hulpstoffen moeten bevatten. "Met name toevoeging van antiseptica, houdbaarheidsmiddelen en geurstoffen, maar ook andere stoffen met een hoog sensibiliserend vermogen, moet worden voorkomen", aldus Röckmann Toxische

ingrediënten moeten vanzelfsprekend ook worden vermeden."

Zinkzalven behoren tot de cosmetica en vallen onder het warenwetbesluit *Cosmetische producten*. In de wetgeving zijn onder andere etiketteringseisen opgenomen. Alle ingrediënten moeten geëtiketteerd worden volgens de International Nomenclature for Cosmetic Ingredients. Dit maakt het voor de consument gemakkelijker bepaalde componenten te vermijden. Als bijlagen van het warenwetbesluit zijn lijsten opgenomen met mogelijke hulpstof-

Gezonde babybillen. Voor luiersuitslag is zinkzalf de aangewezen behandeling.

fen. De hulpstoffen op deze lijsten zijn beoordeeld door een wetenschappelijk comité. Dit comité plaats elke stof op een van de volgende lijsten: een verbodlijst, een lijst met stoffen die alleen gebruikt mogen worden met inachtneming van de gestelde grenzen en een positieve lijst. Op de positieve lijst staat per functionaliteit (bijvoorbeeld kleurstoffen en conserveringsmiddelen) een beperkt aantal componenten die gebruikt mogen worden in cosmetica.

De wetgeving verplicht de producent ook een veiligheidsbeoordeling te maken, waarbij hij onder andere een uitspraak moet doen over de kans op huidirritatie en sensibilisering. Ondanks dat de ingrediënten zijn goedgekeurd door een wetenschappelijk comité, kunnen cosmetische producten toch huidreacties veroorzaken. Hierbij speelt, net als bij onderzoek, de macht van het getal een rol. De kleine studies naar irriterende en sensibiliserende effecten zijn moeilijk te extrapoleren naar de grote populatie die het middel uiteindelijk gaat gebruiken.

Hulpstoffen

Het lijkt wel of de cosmetische bedrijven de voedingsmiddelenindustrie achterna gaan. In de meeste commerciële zinkzalven zijn vitamine E, vitamine B en zelfs essentiële vetten te vinden. Door de vele toevoegingen lopen patiëntjes extra risico op allergische reacties. 0,1 tot 1% van de bevolking heeft wel eens een irritatieve huidreactie ondervonden na gebruik van een cosmetisch product. "Een contactallergie ontstaat door expositie aan en dus het gebruik van allergene stoffen. Deze type-IV-allergie wordt veroorzaakt door sensibilisatie van T-cellen. Contactdermatitis op babyleeftijd of peuterleeftijd is daarom zeldzaam, omdat het om de eerste contacten met mogelijke allergenen gaat. Deze periode van blootstelling aan allergenen is echter wel belangrijk voor het ontstaan van mogelijke contactallergische reacties op latere leeftijd", legt Rockmann uit. Van veel van deze stoffen is bovendien het nut van aanbrengen op de huid niet bewezen.

In het overzicht hieronder staan mogelijke bestanddelen van huidproducten weergegeven en wordt per functionaliteit of stof de toepassing op de huid toegelicht. Deze kan als leidraad gebruikt worden bij vragen van patiënten over bestanddelen van crèmes.

CONSERVERINGSMIDDELEN

Conserveringsmiddelen zijn samen met parfums de meest frequente veroorzakers van allergische reacties. De conserveringsmiddelen methylparabeen en propylparabeen worden het meest frequent toegepast in de cosmetische industrie. Type-IV-sensibilisaties voor parabenen hebben een hoge prevalentie. De meeste gevallen van overgevoeligheid voor parabenen worden veroorzaakt door hun aanwezigheid in middelen voor lokaal gebruik. Parabenen kunnen worden vervangen of geheel weggelaten.

ANTIOXIDANTIA

Citroenzuur en vitamine E (tocopherolacetaat) hebben een antioxidatieve werking. Met name citroenzuur kan een irriterend effect hebben. Deze stof kan het beschermende effect van zinkzalf tegenwerken en bovendien een allergie veroorzaken. Ook tocopherolacetaat is een →

Overgevoelig voor zinkzalven

Milan, het jongste zoontje van Goverdien Steller, kreeg luieruitslag toen hij een paar maanden oud was. "Ik wist dat je de huid vet moest houden. Dus begon ik de billen in te smeren met zinkzalf." Zinkzalf had ze nog in huis liggen voor haar oudste kind. Na anderhalve week Zwitsal smeren werd de luieruitslag juist erger, de huid van de babybillen ging helemaal open. "Mijn schoonzus is kraamverzorgster en die nam wel eens een proeftube Natusan mee. En achterin de kast lag nog een proefpotje Sudocrem, maar daar kon hij ook niet tegen." Steller kon het beloop van de klachten goed vergelijken met die van haar oudste zoontje, die ook luieruitslag had gehad. Bij hem verdwenen de klachten wél na enkele dagen smeren met Zwitsal.

Steller bedacht zich dat ze ook nog Bepanthen-zalf in huis had, die ze had voorgeschreven gekregen voor de behandeling van tepelkloven. "Omdat bij borstvoeding de zalf in de mond van de baby kan komen, wist ik dat Bepanthen niet agressief kon zijn. Nadat ik met Bepanthen begon te smeren, ging het gelijk stukken beter: bij de volgende verschoning waren Milan's billen stukken minder rood."

Bij het gebruik van de verschillende zalven heeft Steller niet naar de bestanddelen ervan gekeken. "Bij wasmiddelen heb ik dat wel gedaan, maar bij de zinkzalven niet. Bepanthen ging gewoon wel goed." Ook heeft ze niet met de apotheker of de arts overlegd over het gebruik van de verschillende middelen. "De huisarts weet het toch ook niet precies." Milan is overigens ook allergisch voor koemelk en kippeneiwit. "Inmiddels is hij tweeënhalve jaar oud en zijn zijn allergieën goed onder controle."

Zwitsal: geen farmaceutische eisen aan cosmetisch product

Zwitsal voert consequent de wettelijk vereiste veiligheidsbeoordeling uit voor zijn producten, vertelt Charda Paardekooper van de afdeling consumentenvoorlichting van Zwitsal. "Zwitsal legt zichzelf hierbij zelfs strengere normen op dan in de wet geregeld is. Onze producten zijn immers bestemd voor een heel kritische groep, waarbij veiligheid onze belangrijkste zorg is."

Volgens Paardekooper staan panthenol, tocoferolacetaat en citroenzuur, enkele van de gebruikte hulpstoffen in Zwitsal-zinkzalf, niet bekend als belangrijke allergenen. "Heel sporadisch wordt er melding gemaakt van een allergische reactie door één van deze stoffen, veel minder dan bij andere ingrediënten die in cosmetische producten gebruikt worden. Het is begrijpelijk dat mensen een allergie kunnen opbouwen voor deze stoffen, theoretisch kan dat voor elke stof. De expertise en de dagelijkse zorg van onze afdeling Research & Development zijn er echter om de kans op allergische reacties zo klein mogelijk te houden."

Over de veronderstelde effectiviteit van de gebruikte hulpstoffen, zegt Paardekooper dat cosmetische producten niet te vergelijken zijn met farmaceutische producten. "Als van een cosmetisch product farmacologische activiteit bewezen zou zijn, dan betekent dat onmiddellijk dat het niet meer als cosmetisch product verkocht kan worden." Verder stelt Paardekooper dat panthenol en tocoferolacetaat veel gebruikte antioxidanten zijn in de cosmetische industrie. Er zijn aanwijzingen dat deze stoffen de functie van de huid bevorderen. Citroenzuur wordt in de Zwitsal-zinkzalf gebruikt voor de juiste zuurgraad van het product.

Moeders hebben een ruime keus aan zinkzalf voor hun baby.

bekende veroorzaker van contactallergie, terwijl het therapeutische effect niet is bewezen.

Butylhydroxytolueen wordt eveneens toegepast als antioxidans. Overgevoeligheid wordt weinig waargenomen. Crèmes en zalven met butylhydroxytolueen mogen niet in contact komen met ogen, mond en slijmvliezen.

BISABOLOL

Bisabolol is een etherische olie afkomstig van de kamillebloem en wordt net als *Chamomilla recutita*-extract vanwege zijn antioxidatieve en antibacteriële werking gebruikt. Het vaak bediscussieerde anti-inflammatoire effect op de huidgenezing door een ontstekingsremmende werking is tot nu toe niet in klinische studies bevestigd. Wel zijn deze stoffen in verband gebracht met contactallergieën.

GEURSTOFFEN

Geurstoffen hebben geen therapeutisch voordeel, behalve dat ze mogelijk de acceptatie van het middel verhogen en daardoor ook de keuze beïnvloeden. Een enkel parfum kan bestaan uit enkele tot wel driehonderd parfumgrondstoffen. Parfum veroorzaakt, samen met conserveermiddelen, het meest frequent allergische reacties.

PANTHENOL

Ook van panthenol (een voorloper van vitamine B₅) wordt verondersteld dat het van waarde is bij het herstel van huidbeschadigingen. Deze werking is tot nu toe niet overtuigend aangetoond. De aanwending van panthenol bij luierdermatitis is niet noodzakelijk. Wel kan panthenol frequent contactallergieën veroorzaken.

ALLANTOÏNE

De toepassing van allantoin in dermatica is obsoleet. De werkzaamheid bij onder andere eczeem is niet bewezen. Contactallergieën zijn weinig frequent, maar

Componenten van enkele zinkzalven

Kruidvat-zinkzalf

Water, zinkoxide, vaseline, vloeibare paraffine, paraffine, glycerine, lanoline, allantoin, tocoferol, ascorbylpalmitaat, magnesiumsulfaat, parfum, methylparabeen, butylhydroxytolueen, lecithine, Zea mays, dichloorbenzylalcohol, sorbitaanisostearaat, penta-erythryltetra-isostearaat.

Zwitsal-zinkzalf

Water, zinkoxide, vloeibare paraffine, vaseline, lanoline, allantoin, tocoferolacetaat, lijnzaad, panthenol, bisabolol, *Chamomilla recutita*-extract, zinksulfaat, maltodextrine, citroenzuur, silica, methylparaben, propylparabeen, methoxy peg-22/dodecylglycolcopolymeer, propyleenglycol peg-22/dodecylglycolpolymeer, gehydrateerde silica, cetylpalmitaat, hydroxyoctacosanylhydroxystearaat.

Zinkoxidevaselinecrème FNA

Gezuiverd water, zinkoxide, vloeibare paraffine, propyleenglycol, witte vaseline, cetostearylalcohol, cetomacrogol.

gezien het geringe nut kan ook dat risico voorkomen worden.

LANOLINE

Lanoline en lanolinederivaten worden in cosmetische producten vaak gebruikt als emollientia en emulgatoren. Allergie ervoor wordt bij 1 tot 1,5 % van alle geteste patiënten gezien.

Minder is beter

Röckmann geeft aan dat voor de preventie en de behandeling van huidirritatie bij baby's en kleine kinderen een eenvoudige zinkzalf voldoende is. Indien nodig kan, in overleg met de arts, een antimycotische behandeling worden toegepast. Het mogelijk sensibiliserende en irriterende effect van commerciële crèmes door de bijkomende ingrediënten wordt niet gecompenseerd door therapeutische werkzaamheid. In tegendeel, door het aanbrengen van het product op beschadigde huid kan sensibilisatie juist worden ondersteund. Röckmann stelt dat met name zalven met conserveermiddelen en geurstoffen moeten worden vermeden. De apotheker doet er goed aan cliënten een zinkzalf te adviseren zonder deze toevoegingen. Zinkoxidevaselinecrème FNA bevat geen conserveermiddelen, geurstoffen of andere toevoegingen en is dus een goede keus ●

VERANTWOORDING

Met dank aan Toine Joosten van het Laboratorium der Nederlandse Apothekers.

LITERATUUR

Zie voor de geraadpleegde literatuur de digitale versie van dit artikel op pw.nl.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Nederlands Huisartsengenootschap. NHG-ziektebeschrijving luizerec-zeem. www.artsennet.nl. Geraadpleegd: 23 oktober 2006.
- WINAp Geneesmiddelinformatie. Informatorium Medicamentorum. Den Haag: Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter Bevordering der Pharmacie; 2006.
- Van Buuren R. Cosmetica, veiligheid versus wetgeving. *DerVen*. 2001;11:77-9.
- De Groot AC. Contactallergie voor cosmetica. *DerVen*. 2000;10:299-303.
- WINAp Bereiding en Analyse. *Dermatica op recept*. Den Haag: Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter Bevordering der Pharmacie; 2006.
- McKay DL, Blumberg JB. A review of the bioactivity and potential health benefits of chamomile tea (*Matricaria recutita* L.). *Phytother Res*. 2006;20(7):519-30.
- Mantle D, Gok MA, Lennard TW. Adverse and beneficial effects of plant extracts on skin and skin disorders. *Adverse Drug React Toxicol Rev*. 2001;20(2):89-103.
- Stables GI, Wilkinson SM. Allergic contact dermatitis due to panthenol. *Contact Dermatitis*. 1998;38(4):236-7.
- Orton DI, Wilkinson JD. Cosmetic allergy, incidence, diagnosis and management. *Am J Clin Dermatol*. 2004;5(5):327-37.
- Atherton D, Mills K. What can be done to keep babies' skin healthy? *RCM Midwives*. 2004;7(7):288-90.
- Militello G, Jacob SE, Crawford GH. Allergic contact dermatitis in children. *Curr Opin Pediatr*. 2006;18(4):385-90.
- Kutting B, Brehler R, Traupe H. Allergic contact dermatitis in children: strategies of prevention and risk management. *Eur J Dermatol*. 2004;14(2):80-5.
- Bruckner AL, Weston WL. Allergic contact dermatitis in children: a practical approach to management. *Skin Therapy Lett*. 2002;7(8):3-5.
- Matsumura T, Nakada T, Iijima M. Widespread contact dermatitis from tocopherol acetate. *Contact Dermatitis*. 2004;51(4):211-2.